

**ЖАМОАТ ЖОЙЛАРИДА СОДИР ЭТИЛАДИГАН ХУҚУҚБУЗАРЛИКЛАР
УЧУН ЖАВОБГАРЛИККА ОИД АЙРИМ МУЛОҲАЗАЛАР****Зафар Охунов**

ИИВ Академияси Маъмурий ҳуқуқ кафедраси ўқитувчиси

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7574906>

Аннотация: ушбу мақолада ҳузирги кунда қонунчиликда мавжуд муаммолардан бири – “жамоат жойи” тушунчасининг мавжуд эмаслиги, қонунчилик ҳужжатларини таҳлил этган ҳолда, ушбу тушунчанинг қонунчиликда мустаҳкамланиши ижтимоий зарурат эканлиги ифодалаб берилган.

Калит сўзлар: суд-ҳуқуқ тизими, жамоат жойи, жамоатчилик, маъмурий ҳуқуқбузарлик, Ўзбекистон Республикасининг Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекси.

Мамлакатимизда суд-ҳуқуқ тизимида амалга оширилиётган ислохотлар қонунчилик соҳасини тубдан такомиллаштиришга йўналтирилгани, фуқароларнинг ҳуқуқлари, эркинликлари ва қонуний манфаатларининг устуворлигига асосланиши жамиятимизнинг ҳуқуқий пойдеворини мустаҳкамламасдан қолмайди. А.Насиллоевнинг бирор бир давлатда қонунлар яратилар экан, ўша давлатнинг фуқаролари, шунингдек, у ерда бўлиб турган бошқа шахслар учун ушбу қонунлар уларнинг маълум бир ҳуқуқлари таъминланишини кафолатлаш билан биргаликда уларга бурч ва мажбуриятларни ҳам юклайди, [1] деган мазмундаги фикри ҳам сўзимизнинг исботидир. Зеро, Дж.Х.Юлдашев айтганидек, қабул қилинаётган норматив-ҳуқуқий ҳужжатларда асосий эътибор шахс ҳуқуқларини кафолатлаш даражасини ошириш масаласи билан бевосита боғлиқ бўлиб қолмоқда [2]. ҲА Kidirbaevich таъкидлаганидек, мустақилликнинг дастлабки кунлариданоқ мамлакатимиз олдида турган асосий вазифалардан бири инсон ҳуқуқ ва эркинликларини таъминлашга қаратилган ҳуқуқий ҳужжатларни қабул қилишдан иборат бўлди[3] Бироқ юртимизда қабул қилинаётган қонунлару, норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни идеал деб бўлмайди. Қонунчиликдаги мавжуд бўшлиқлар, амалга ошириш механизмлари, шунингдек, муайян тушунчаларнинг аниқ таърифи мавжуд эмаслиги, ҳуқуқни қўллаш соҳасида бир қатор баҳсли ва муаммоли ҳолатларни келтириб чиқармоқда.

Чунончи, қонунчилигимизда “жамоат жойи” тушунчаси учун аниқ таъриф берилмаган. Бу эса Ўзбекистон Республикаси Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодексининг айрим моддаларини қўллаш жараёнида бир қатор тушунмовчиликларга сабабчи бўлмай қолмайди. Зеро, МЖтҚда қайд этилган эпидемияларга қарши кураш қоидаларини бузиш (54-м.), жамоат жойларида тамаки маҳсулотини истеъмол қилиш (56¹-м.), майда безорилик (183-м.), фуқароларнинг жамоат жойларида ибодат либосларида юриши (184¹-м.), совуқ қуролни ёки совуқ қурол сифатида фойдаланиши мумкин бўлган ашёларни олиб юриш (185²-м.), жамоат жойларида алкоголь маҳсулотини истеъмол қилиш (187-м.), тиланчилик қилиш (188³-м.), байроқлар ва вимпеллардан ғайриқонуний фойдаланиш, плакатлар, эмблемалар ва рамзларни тайёрлаш, тарқатиш ёки тақиб юриш (203-м.) ҳамда ёнғин хавфсизлиги

қоидаларини бузиш (211-м.) [4] каби ҳуқуқбузарликлар назарда тутилган моддаларни қўллашда бевосита “жамоат жойи” тушунчасига дуч келамиз.

Юқорида қайд этганимиздек қонунчилигимизда “жамоат жойи” тушунчасининг аниқ, ягона таърифи мавжуд эмас. Бироқ, қонун чиқарувчи, айрим норматив-ҳуқуқий ҳужжатларга жамоат жойлари рўйхатларини киритган. Масалан, “Жамоат жойларида чилим ва электрон сигареталар чекишни чеклаш тўғрисида”ги Қонуннинг 6-моддасида қуйидагилар жамоат жойлари сифатида таъкидланган:

- стационар савдо объектлари, умумий овқатланиш корхоналари;
- кинотеатрла, театрлар, цирклар, концерт, кўрик ва кўргазма заллари, оммавий дам олиш учун мўлжалланган бошқа ёпиқ иншоотлар;
- клублар, дискотекалар, компьютер заллари, Интернет жаҳон ахборот тармоғидан фойдаланиш бўйича хизматлар кўрсатиш учун жиҳозланган хоналар, бошқа кўнгилочар (бўш вақт ўтказиладиган) жойлар;
- музейлар, ахборот-кутубхона муассасалари, маърузахоналарда;
- маҳаллий ва узоққа қатнайдиган поездлар, шаҳар атрофига қатнайдиган поездларнинг вагонлари (шу жумладан тамбурлари), дарё кемалари, шаҳарда, шаҳар атрофига, шаҳарлараро ва халқаро қатнайдиган автобуслар, таксилар, йўналишли таксилар ҳамда шаҳар электр транспорти, шунингдек ҳаво кемалари;
- ер ости ўтиш жойлари, транспорт бекатлари ва автотранспорт воситаларини вақтинчалик сақлаш жойлари;
- аэропортларнинг, темир йўл, автомобиль вокзалларининг ва сув транспорти бекатларининг бинолари;
- давлат ҳокимияти ва бошқаруви органларининг, хўжалик бошқаруви органларининг, шунингдек корхоналар, муассасалар ва ташкилотларнинг бинолари;
- соғлиқни сақлаш тизими муассасалари ва ташкилотлари, таълим муассасалари, жисмоний тарбия-соғломлаштириш ва спорт иншоотлари;
- иш жойлари бўлган хоналар;
- кўп квартирали уйларнинг йўлаклари, шунингдек уйлар олди ҳудудида жойлашган болалар ва спорт майдончалари; хиёбонлар, боғлар, кўчалар [5].

Бундан ташқари Ўзбекистон Республикасининг “Алкоголь ва тамаки маҳсулотларининг тарқатилиши ҳамда истеъмол қилинишини чеклаш тўғрисида”ги қонун 19-моддасида иш жойлари, кўчалар, стадионлар, хиёбонлар, истироҳат боғлари, жамоат транспортининг барча турлари, соғлиқни сақлаш, таълим, спорт-соғломлаштириш муассасалари, ёнғин чиқиш хавфи бўлган жойлар, шу жумладан автомобилларга ёнилғи қуйиш шохобчалари жамоат жойлари сирасига киритилган [6]. Бироқ ушбу рўйхатлар қоида тариқасида киритилмаган бўлиб, уларнинг доираси янада кенгайиши мумкинлигини истисно этиб бўлмайди. Шу нуқтаи назардан келиб чиқиб, “жамоат жойи” тушунчасининг қонунчиликка киритилиши ушбу жойларда содир этиладиган маъмурий ҳуқуқбузарликларни малакалашга оид муаммоларнинг ечими бўлади деб айта оламиз.

Муайян ҳуқуқбузарликнинг жамоат жойида содир этилган, деб ҳисоблашимиз учун, ушбу ҳуқуқбузарлик содир этилган жойда жамаонинг, яъни одамларнинг мавжудлигини инобатга олишимиз лозим бўлади. Чунки ҳуқуқбузарлик содир этилган

жойда одамлар гуруҳининг йўқлиги ушбу жойнинг “жамаотчилик” функциясини вақтинчалик ёқотганлигини англатади. Бу эса, ҳуқуқбузарликнинг асосий таркибий элеменларидан бири – ҳуқуқбузарлик объекти мавжуд эмаслигидан далолат беради. Мисол учун Ўзбекистон Республикасининг Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекси 56¹-моддасида ўзгалар соғлиғига тажовуз қилувчи ҳуқуқбузарлик, яъни жамоат жойларида тамаки маҳсулотини истеъмол қилиш келтирилган бўлиб, унга кўра иш жойларида, соғлиқни сақлаш, таълим, спорт-соғломлаштириш муассасаларида, ёнғин чиқиш хавфи бўлган жойларда, шу жумладан автомобилларга ёқилғи қуйиш шохобчаларида ва бошқа жамоат жойларида тамаки маҳсулотини истеъмол қилиш учун маъмурий жавобгарлик белгиланган [6]. Юқорида келтирилган иш жойлари, соғлиқни сақлаш, таълим, спорт-соғломлаштириш муассасаларида шахс тамаки истеъмол қилаётган вақтда одамларнинг мавжуд бўлмаслиги бевосита ўзгалар соғлиғига тажовузни ҳам келтириб чиқармайди. Бу эса ушбу қилмишни ҳуқуқбузарлик деб топмаслигимиз учун асос бўлади.

Шундай экан, юқоридаги қонун ҳужжатларини таҳлил этган ҳолда Ўзбекистон Республикасининг Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекси 56¹-моддасига қуйидаги мазмундаги иккинчи қисм билан тўлдиришни мақсадга мувофиқ деб ҳисоблаймиз:

“Ҳуқуқбузарлик содир этилаётган вақтда ҳуқуқбузар ёхуд ҳуқуқбузар ҳамда жабрланувчидан ташқари икки ёки ундан ортиқ шахслар мавжуд бўлган жой жамоат жойи ҳисобланади.”

Ушбу тушунчанинг қонунчиликда мустаҳкамланиши ижтимоий хавфи қилмиш содир этган шахсларнинг хатти-ҳаракатларига ҳуқуқий баҳо бериш ҳамда айбсиз шахсларни жавобгарликка тортиш ҳолатларини олдини олишга хизмат қилишига ишонамиз.

References:

1. Насиллоев А. ИЧКИ ИШЛАР ОРГАНИ ХОДИМИНИНГ ҚОНУНИЙ ТАЛАБЛАРИНИ БАЖАРМАСЛИК ҲУҚУҚБУЗАРЛИГИ УЧУН ЖАВОБГАРЛИКНИНГ НАЗАРИЙ ЖИХАТЛАРИ //Eurasian Journal of Law, Finance and Applied Sciences. – 2022. – Т. 2. – №. 11. – С. 27-33.
2. Юлдашев Д. ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ФУҚАРОЛИГИНИ ТИКЛАШГА ДОИР МУНОСАБАТЛАРНИ ТАРТИБГА СОЛУВЧИ МИЛЛИЙ ҚОНУНЧИЛИК НОРМАЛАРИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ //ЮРИСТ АХБОРОТНОМАСИ. – 2021. – Т. 2. – №. 3. – С. 8-13.
3. Kidirbaevich Y. A. Administrative Liability for Non-Fulfillment of Obligations to Educate Teenagers //Web of Scientist: International Scientific Research Journal. – 2021. – Т. 2. – №. 10. – С. 179-182.
4. Ўзбекистон Республикасининг Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекси. Электрон манбага мурожаат: <https://www.lex.uz/acts/97664> (14.10.2022.).
5. Ўзбекистон Республикасининг “Жамоат жойларида чилим ва электрон сигареталар чекишни чеклаш тўғрисида”ги қонуни. Электрон манбага мурожаат: <https://lex.uz/docs/3803253> (14.10.2022.).

6. Ўзбекистон Республикасининг “Алкоголь ва тамаки маҳсулотларининг тарқатилиши ҳамда истеъмол қилинишини чеклаш тўғрисида”ги қонуни. Электрон манбага мурожаат: <https://lex.uz/acts/1880029> (14.10.2022.).

7. Ўзбекистон Республикасининг Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекси. Электрон манбага мурожаат: <https://www.lex.uz/acts/97664> (14.10.2022.).